

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 377.9.147:004.34.08

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2025-2-15>

Березюк Данило Олегович,

аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6763-9046>

СПОСОБИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ СУДОВИХ РЕСУРСІВ У КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ

***Анотація.** У статті на підставі комплексного системного аналізу чинного законодавства України та нормативних актів країн Європейського Союзу розглянуто способи раціонального використання судових ресурсів у контексті організації судової системи з використанням цифрових платформ. Актуальність дослідження зумовлена наявністю нерівномірного навантаження на суддів у зв'язку з необхідністю перенесення правосуддя із зони бойових дій. Об'єктом дослідження є правовідносини, пов'язані з організацією судової діяльності в умовах воєнного стану. Предметом дослідження є способи раціонального використання судових ресурсів у контексті організації судової системи з використанням цифрових платформ. Обґрунтовано природу судових цифрових платформ як способу реалізації функцій судової влади у цифровому середовищі. Уявлення про судову (інформаційну) цифрову платформу включає організаційні, функціональні та технологічні аспекти. Як організаційна структура судової системи цифрова платформа розглядається як просторова територія (місця для комунікації), яка об'єднує суб'єктів судочинства під час здійснення онлайн правосуддя, що зумовлює розширення змісту права фізичних і юридичних осіб на судовий захист шляхом включення права на віддалену участь у вирішенні судом конфліктів та спорів. Зазначено, що платформна модель організації судової діяльності змінює зміст принципу доступу до суду та інституту підсудності, усуваючи їхній зв'язок із територією як географічним середовищем. Використання судової цифрової платформи перетворює порядок здійснення організаційних та процесуальних дій учасниками судочинства, запроваджує універсальні і єдині для всіх учасників судочинства правила, які підтримуються цифровою платформою як сукупністю технологій, що потребує гарантій усунення цифрової нерівності у сфері судового захисту.*

***Ключові слова:** інформаційно-комунікаційні технології, досвід країн ЄС, організаційні заходи, навантаження на суддів, перерозподіл, доступ до суду.*

Berezyuk Danylo. Methods of rational use of judicial resources in the context of organizing the judicial system using digital platforms

***Abstract.** The article, based on a comprehensive systemic analysis of the current legislation of Ukraine and regulatory acts of the European Union countries, considers methods of rational use of judicial resources in the context of organizing the judicial system using digital platforms. The relevance of the study is due to the presence of an uneven load on judges due to the need to transfer justice from the war zone. The object of the article is legal relations related to the organization of judicial activity under martial law. The subject is formed by the principles and norms of national law and the law of the European Union member states that regulate legal relations related to the organization of judicial activity. The nature of judicial digital platforms as a way of implementing the functions of the judiciary in the digital environment is substantiated. The idea of a judicial (information) digital platform includes organizational, functional and technological aspects. As an organizational structure of the judicial system, the digital platform is considered as a spatial territory (places*

for communications) that unites the subjects of legal proceedings in the implementation of online justice, which entails the expansion of the content of the right of individuals and legal entities to judicial protection by including the right to remote participation in the resolution of conflicts and disputes by the court. It is noted that the platform model of organizing judicial activity changes the content of the principle of access to the court and the institution of jurisdiction, eliminating their connection with the territory as a geographical environment. The use of a judicial digital platform transforms the procedure for implementing organizational and procedural actions by participants in legal proceedings, introduces universal and uniform rules for all participants in legal proceedings, which are supported by the digital platform as a set of technologies, which requires guarantees for eliminating digital inequality in the field of judicial protection of rights.

Key words: *information and communication technologies, experience of EU countries, organizational measures, workload on judges, redistribution, access to court.*

Вступ. Масштабні зміни соціальної діяльності, пов'язані з технологічним прогресом, цифровою трансформацією, запровадженням цифрових платформ, перетворять усі сфери державної діяльності, включаючи судову. Цифрові інструменти Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС) активно впроваджуються у діяльність судів. Створення судових цифрових платформ є новим фактором, що впливає на ознаки та форми організації судової діяльності. Впровадження судових цифрових платформ як організаційно-функціональних та технологічних феноменів зумовлює трансформацію традиційних моделей організації судової діяльності, веде до перетворення багатьох судових інститутів, таких як судова система, підсудність.

Сучасний стан використання цифрових платформ у судочинстві досліджували науковці: О.О. Берназюк, О.В. Бринцев, Н.Ю. Голубева, К.Б. Дрогозюк, С.С. Єсімов, М.В. Ковалів, Т.В. Степанова, І.М. Шопіна, О.Г. Ярема та ін. Цифрова трансформація, яка визначає концепцію електронного правосуддя, висуває вимоги до якості та ефективності функціонування органів державної влади, що потребує проведення теоретико-правових досліджень.

Метою статті є дослідження способів раціонального використання судових ресурсів у контексті організації судової системи з використанням цифрових платформ.

Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження становили діалектичний, загальні та приватні наукові методи пізнання. Загальнонаукові методи – опис, порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, класифікація – дозволили дати визначення організації судової

діяльності, виділити організаційні та функціональні складники. Функціонально-структурний та системний методи дозволили виявити природу судових цифрових платформ та визначити їх як організаційно-функціональний елемент судової системи, аргументувати нові організаційні форми надання допомоги фізичним особам і забезпечення права на судовий захист. За допомогою формально-юридичного методу аналізувалося законодавство про судову систему та судову діяльність.

Результати. Відмінною рисою нової моделі державного управління визнається ефективність діяльності органів влади на основі концептів «розумної економії» та «Lean government». Це стимулюють інновації та призводять до зменшення витрат у діяльності державного сектору [1, с. 125]. Названі концепти з урахуванням призначення органів судової влади сприйняті судовими адміністраціями держав Європейського Союзу, що зумовлено тенденцією зростання навантаження на суддів та обмеженими можливостями судового бюджету. В європейських судах (Данії, Фінляндії, Франції, Нідерландів та Великобританії) застосовується не традиційна модель рівного розподілу ресурсів між судами, а модель бюджетування на основі результатів (продуктивності) (performance-based budgeting) [2].

Ця модель передбачає систематичний моніторинг інформації про використання ресурсів, що виділяються судам, згідно з відомостями про діяльність судів за певний період та підготовку планів розподілу судових ресурсів на наступні періоди. Підвищення ефективності судів в умовах бюджетних обмежень розглядається європейськими міжурядовими організаціями у контексті економічних показників

(якості, продуктивності, швидкості та вартості правосуддя на одного мешканця).

В Україні такий показник, як вартість одного дня роботи судді, що відображає ціну одного дня роботи судді, з урахуванням витрат на судовий апарат та експлуатацію необхідних приміщень має тенденцію до зростання [3]. Поряд із цим є незбалансований розподіл судових ресурсів на різних рівнях судової системи у ракурсі рівня навантаження судів.

Раціональне використання обмежених ресурсів (кадрових, фінансових, матеріально-технічних та інших) між судами пропорційно до поступлення у провадження справ на тлі бюджетного дефіциту в науковій літературі визнається проблемою ресурсного забезпечення судів. На тлі нерівномірності навантаження на суддів у різних ланках судової системи такий екстенсивний спосіб, як збільшення штатної чисельності суддів, не буде вирішенням проблеми зростання навантаження на суддів. Вирішення цієї проблеми вимагає комплексного підходу. Окрім таких аспектів, як організація роботи, застосування нових технологій та вдосконалення процесуального законодавства, слід враховувати законодавство про судоустрій [4].

Перерозподіл обсягу роботи, штатів, судових ресурсів усередині суду та всередині судової системи є організаційно-правовим способом управління судовим навантаженням. В умовах воєнного стану ці потреби актуалізуються та доповнюються фактором моделі організації судової системи на підставі інформаційної платформи. Це змінює принципи та інститути доступу до суду та підсудності, усуваючи зв'язок останніх з територією як географічним середовищем.

На думку В.В. Борщенка, використання інформаційних технологій може допомогти забезпечити доступність правосуддя для людей з різними видами обмежень або потребами, наприклад, шляхом підтримки у вигляді аудіо-або візуальних допоміжних засобів [5, с. 10].

Зростання навантаження на суддів, суспільний запит на ефективність діяльності органів влади, обмежені судові ресурси та незбалансований розподіл визначають обґрунтування сис-

теми організаційних способів, спрямованих на раціональне використання судових ресурсів. Система цих способів має враховувати специфіку призначення органів судової влади та не суперечити меті правосуддя. У дослідженнях зарубіжних авторів для відображення цих процесів використовуються терміни «судова економіка» та економічний аналіз права.

На думку В.В. Очеретяного, цифрова трансформація у судовій системі України через запровадження ЄСІТС полягає у суттєвому вдосконаленні судової гілки влади, забезпеченні доступності, відкритості та прозорості. Завдяки цій системі судова вертикаль зможе ефективніше та швидше реагувати на інформаційні виклики суспільства, вирішувати справи, зменшувати кількість помилок та уникати корупційних викликів [6, с. 675].

Представники економіко-правової школи досліджують різні аспекти права та держави з точки зору здатності забезпечити досягнення поставлених завдань за мінімальних витрат. Ця система спрямована на виключення дисбалансу у використанні судових ресурсів та здійснюється системою організаційних способів оперативного та довгострокового характеру. У зв'язку з цим актуалізується аналітична функція судів, пов'язана з виявленням факторів коливань навантаження на суддів. Організаційні способи довгострокового характеру дозволяють забезпечити раціональне використання судових ресурсів за допомогою рівномірного розподілу протягом тривалого тимчасового періоду. До таких способів слід віднести зміну територіальної структури судоустрою.

Визначення довгострокового розвитку організації спричиняє зміну структурних характеристик. Щодо загальних місцевих судів діє модель територіальної структури судоустрою, яка відповідає адміністративно-територіальному поділу України. Ця модель була сформована у середині минулого століття, проте внаслідок перетворень, проведених у 2016 році, кількість судів зменшилась. У національному законодавстві не встановлено верхніх меж щодо складу суду. Штатна чисельність суддів у загальних місцевих судах є різною.

У доктрині Європейського Союзу розробляються концепції, що відбивають збалансованість ключових категорій щодо кількості та розташування судів у державі. Формування карти судів держави пов'язується з необхідністю підвищення ефективності діяльності суду та неприпустимістю зменшення права на доступ до правосуддя. Ефективність діяльності судів розглядається у площині показників, таких як оптимальний розмір суду та економія судових ресурсів.

Розробка структурно-територіальних характеристик судоустрою в умовах відсутності фінансових ресурсів у зв'язку з війною вимагає звернення до правових, соціологічних і економічних категорій, які визначають пошук критеріїв зміни кількості та місцезнаходження судів. Відповідні критерії підлягають виявленню з урахуванням багатоаспектних параметрів. Зміна структурно-територіальних характеристик судоустрою допустима тільки за умови дотримання принципу доступності правосуддя [7, с. 69].

Традиційне розуміння доступності правосуддя в контексті територіально доступного суду визначає вироблення основного критерію – можливості особистої та безперешкодної явки у приміщення суду для осіб, які звертаються за судовим захистом, та для учасників судового процесу.

Судові цифрові платформи є одним з основних факторів, що зумовлюють реформування судової системи. На думку М.В. Коваліва та М.Я. Сидора, у технологічному аспекті судова цифрова платформа є сукупністю інформаційних технологій і електронних сервісів, що розуміється як цифрова інфраструктура судової системи. У функціональному аспекті судова цифрова платформа – це певний алгоритм взаємодії суду та учасників судочинства [8, с. 41]. Платформна організація судової системи дає можливість модифікувати організаційні структури, роблячи їх більш гнучкими та оперативними. Новий зміст принципу доступу до суду, який не зводиться виключно до максимальної фізичної близькості суду до населення, потребує інших підходів до вирішення питань розміру та місцезнаходження.

Зміна змістового наповнення доступності правосуддя в умовах впровадження судових цифрових платформ з урахуванням воєнного стану, коли частина території перебуває у зоні бойових дій, визначає вироблення додаткових критеріїв зміни карти судів, які характеризують цифрову доступність суду: рівень цифровізації та можливість електронних комунікацій на відповідній території; поінформованість фізичних і юридичних осіб про засоби забезпечення доступу до правосуддя; можливість надання фізичним особам допомоги у разі звернення за судовим захистом, забезпечення інформаційної безпеки на підставі розробленої методології [9].

Критерії, які характеризують електронну доступність суду, мають ґрунтуватися на показнику цифрової трансформації та супутніх їй соціальних ефектах з огляду на те, що в адміністративно-територіальних одиницях України ці процеси відбуваються нерівномірно. Вектори побудови судової системи в умовах її організації на підставі цифрових платформ формують звернення до економічних категорій, що визначають ефективність та результативність використання судових ресурсів. У цьому сенсі діяльність суду характеризує середній рівень навантаження та особливості функціонування (кількість суддів, стан матеріально-технічної бази, витрати на експлуатацію тощо).

З економічної точки зору з урахуванням обсягу витрат на впровадження цифрових технологій критерій діяльності суду дозволить зосередитись на впровадженні високотехнологічного обладнання. Це зменшить вимоги до кількості фахівців з інформатизації в умовах обмежених ресурсів.

У разі зміни підходів до моделей судово-територіальної організації має бути враховано соціально-демографічні характеристики території. Такі характеристики дозволяють прогнозувати коливання навантаження на суддів у певний період у межах певної судової юрисдикції. До соціально-демографічних чинників необхідно віднести критерії: чисельність і щільність населення; розшарування за соціальними ознаками; перспективи міграційних процесів. Значення набувають географічні особливості місцевості, у тому числі дистанції між населеними пунктами

та судами. Має значення специфіка території, інфраструктура території та рівень економічного розвитку. Значення набуває можливість отримання населенням посередницьких та юридичних послуг на певній або суміжній території.

Розглянуті фактори є універсальними, оскільки відповідні показники можуть змінюватись залежно від специфіки суду та інших соціально-економічних умов. Однак без урахування цих факторів зміна територіальної структури судоустрою може продемонструвати негативні тенденції.

На думку авторів посібника «Інформаційне право України», упровадження електронних послуг правосуддя здатне прискорити процес судочинства, скоротити навантаження на апарат суду, підвищити рівень відкритості судової системи, полегшити доступ громадян і бізнесу до судової процедури через скорочення витрат, зумовлених необхідністю фізичної присутності сторін та/або залучення професійного представника [10, с. 392].

Технології штучного інтелекту дозволяють підвищити ефективність процесів планування, прогнозування та прийняття рішень. У разі моделювання територіальної структури судоустрою з урахуванням названих критеріїв значний потенціал мають технології великих даних (Big Data).

Я.О. Берзанюк зазначає, що аналіз штучним інтелектом великих масивів даних може значно оптимізувати роботу суддівського корпусу, проте важливо зберігати баланс між використанням технологій та забезпечення незалежності судової влади [11]. З їхньою допомогою може бути підвищена достовірність аналізу вихідної інформації.

Виключення дисбалансу у використанні судових ресурсів здійснюється засобами, що забезпечують перерозподіл, тобто вирівнювання тимчасових диспропорцій у завантаженості судів. Як один із таких способів слід розглянути можливість перерозподілу справ між судами з метою вирівнювання навантаження на суддів. Тимчасовий дисбаланс у завантаженості судів, зокрема судів однієї інстанції, може бути з низки причин. Наприклад, у зв'язку зі зміною правових норм або внаслідок значного збільшення кількості окремих категорій спорів.

Висновки. Обґрунтовано систему способів раціонального використання судових ресурсів у разі платформної організації судової системи. Ця система, заснована на балансі між обсягом виділених ресурсів та рівнем навантаження судів, полягає у формах розподілу та перерозподілу судових справ та здійснюється системою організаційних способів оперативного та довгострокового характеру. Модель організації судочинства з використанням інформаційної платформи змінює зміст принципу доступу до суду та інституту підсудності, усуваючи їхній зв'язок з територією як географічним середовищем. Принципи перерозподілу справ між суддями з метою вирівнювання навантаження можуть бути використані для електронного перерозподілу справ спрощеного та наказного провадження через цифрову платформу між судами, що мають менше навантаження, в межах однієї області, що розглядається як організаційний спосіб оптимізації суду. Зміна територіальної структури судоустрою сприймається як засіб раціонального розподілу судових ресурсів протягом тривалого періоду.

Список використаних джерел:

1. Логвиненко Б.О. «Lean government» як новітня модель публічного адміністрування у сфері дорожньої інфраструктури: перспективи для України. *Правові новели*. 2022. № 18. С. 123–127.
2. Performance Framework for the EU Budget – Concepts and practices. Policy Department for Budgetary Affairs Authors: Iain BEGG et al. Directorate-General for Internal Policies PE 760.700 March 2024. URL: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/760700/IPOL_STU\(2024\)_760700\(SUM01\)_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/760700/IPOL_STU(2024)_760700(SUM01)_EN.pdf).
3. Звіт за результатами оцінювання середніх витрат часу на розгляд справ для визначення коефіцієнтів навантаження на суддів. *USAID-Україна*. Київ : Кімонікс Інтернешнл Інк, 2020. 158 с.
4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19>.
5. Борщенко В.В. Інформаційні технології в судочинстві: сучасний стан та перспективи. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Правознавство*. 2024. Том 26. Вип. 1 (38). С. 7–11.

6. Очеретяний В.В. Цифрова трансформація судових послуг в Україні – здобутки та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 672–675.
7. Кельбя С.Г. Доступ до правосуддя як елемент правовладдя у сучасній демократичній державі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : ПРАВО*. 2024. Випуск 83. Частина 1. С. 59–64.
8. Ковалів М.В., Сидор М.Я. Реалізація адміністративного судочинства на основі цифрової платформи. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2024. № 2. С. 36–41.
9. Yesimov S., Borovikova V. Methodological foundations of information security research. *Social and Legal Studios*, 2023. № 6 (1). P. 49–55.
10. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Ярема О.Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.
11. Берназюк Я.О. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя. 14.01.2025. *Портал сучасного права*. URL: <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokov-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho>.

References:

1. Lohvynenko, B.O. (2022). «Lean government» yak novitnya model' publicnoho administruvannya u sferi dorozhn'oyi infrastruktury: perspektyvy dlya Ukrayiny [“Lean government” as a new model of public administration in the field of road infrastructure: prospects for Ukraine]. *Pravovi novely – Legal Novels*, 18, 123–127 [in Ukrainian].
2. Performance Framework for the EU Budget – Concepts and practices. Policy Department for Budgetary Affairs Authors: Iain BEGG et al. Directorate-General for Internal Policies PE 760.700 March 2024. Retrieved from: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/760700/IPOL_STU\(2024\)_760700\(SUM01\)_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/760700/IPOL_STU(2024)_760700(SUM01)_EN.pdf) [in English].
3. Zvit za rezul'tatamy otsynuyvannya serednikh vytrat chasu na rozhlyad sprav dlya vyznachennya koefitsiyentiv navantazhennya na suddiv. USAID-Ukrayina [Report on the results of assessing the average time spent on considering cases to determine the workload coefficients for judges. USAID-Ukraine]. Kyiv: Chemonics International Inc. [in Ukrainian].
4. Pro sudoustryi i status suddiv: Zakon Ukrayiny vid 02.06.2016 r. № 1402-VIII [On the judiciary and the status of judges: Law of Ukraine dated 02.06.2016 No. 1402-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19> [in Ukrainian].
5. Borshchenko, V.V. (2024). Informatsiyni tekhnolohiyi v sudochynstvi: suchasnyy stan ta perspektyvy [Information technologies in judicial proceedings: current state and prospects]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Pravoznavstvo – Bulletin of the Odessa National University. Series: Jurisprudence*, 26, 1 (38), 7–11 [in Ukrainian].
6. Ocheretyanyy, V.V. (2024). Tsyfrova transformatsiya sudovykh posluh v Ukrayini – zdobutky ta perspektyvy [Digital transformation of judicial services in Ukraine – achievements and prospects]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 4, 672–675 [in Ukrainian].
7. Kel'bya, S.H. (2024). Dostup do pravosuddya yak element pravovladdya u suchasniy demokratychniy derzhavi [Access to justice as an element of the rule of law in a modern democratic state]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya PRAVO – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series LAW*. 83. 1. 59–64 [in Ukrainian].
8. Kovaliv, M.V., & Sydor, M.Ya. (2024). Realizatsiya administratyvnoho sudochynstva na osnovi tsyfrovoyi platformy [Implementation of administrative justice based on a digital platform]. *Naukovyy visnyk L'vivs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna – Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Legal Series*, 2, 36–41 [in Ukrainian].
9. Yesimov, S., & Borovikova, V. (2023). Methodological foundations of information security research. *Social and Legal Studios*, 6 (1), 49–55 [in English].
10. Kovaliv, M.V., Yesimov, S.S., & Yarema, O.H. Informatsiyne pravo Ukrayiny: navchal'niy posibnyk [Information Law of Ukraine: a textbook]. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs [in Ukrainian].
11. Bernazyuk, Ya.O. (2025). Naukovi nadbannya yak osnova dlya nastupnykh krokov na shlyakhu intehratsiyi shtuchnoho intelektu v systemu pravosuddya [Scientific achievements as a basis for the next steps towards the integration of artificial intelligence into the justice system]. *Portal suchasnoho prava – Modern Law Portal*. Retrieved from: <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokov-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho> [in Ukrainian].